

ETO: 05 (091)

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

**AGUSTICH IMRE ÉS PRIJATEL C.
LAPJÁNAK SZLOVÉNIAI VISSZHANGJA**

ŠTEFAN BARBARIČ

Városi Könyvtár, Ljubljana

Közlésre elfogadva: 1982. febr. 25.

E kevésbé ismert szlovén — magyar publicistáról szóló tanulmányunk bevezetőjében keresve sem találhatnánk jobb analógiát Antun Barac beszédes című könyvénél: *A kicsinyek nagysága* (1947). A könyvben szereplő feljegyzések — „irodalomról és írókról“ — közös nevezőjének meghatározásakor Barac a szintén alig ismert Franjo Horvat Kišnek szentelt esszéjének címére utalva s abban látja a nevezett író nagyságát, „hogy műveiben őszintén és lelkiismeretesen írta le, amit érzett, s amit látott.“

A másik mozzanat, amit bevezetőben ki kell emelnünk, a publicisztika szerepére vonatkozik az adott közösségi tudat-formációban. Köztudott, hogy különösen a XIX. század második felében, s különösen tájainkon az eszmék kialakulásában és népszerűsítésében legnagyobb részt éppen az időszerű jellegű publicisztika (folyóiratok stb.) játszotta a döntő szerepet. Az eseményekkel lépést tartó publicisztika a legtöbbször nagyobb hatást gyakorolt a szélesebb közösgégre, mint akár a legértékesebb esztétikai alkotás.

Előljáróban még csak annyit, hogy tanulmányunk bizonyíték is kíván lenni, hogy a Magyarországon megjelent publicisztikának a határokon túl, nevezetesen Szlovéniában is volt visszhangja, s hogy ez a visszhang erősebb volt és messzebb hangzó, mintsem gondolnánk hiányos ismereteink birtokában.

Agustich Imre (néhol Augustich, ill. szlovénul Agustič) neve — jóllehet, mint mondtuk, kevésbé ismert —, a magyar és szlovén lexikonokon kívül, tévedés folytán, a horvátban is megtalálható. Az első adatok a régi Szinnyeiben lelhetők fel róla (I/1891), majd a Gulyás-féle folytatásban, a szlovénoknál pedig a kapitális Szlovén életrajzi lexikonban (Slovenski biografski leksikon, I. füzet, 1925.). A Horvát enciklopédiába (Hrvatska enciklopedija, I 1941, 741 o.) tévedésből került be, I(van) E(sih) úgy tárgyal róla mint „horvát újságíróról“, a Prijatel című horvát lap szerkesztőjéről, „a horvát népközösg öntudatos tagjáról“. Az adat természetesen téves, és F. Szedenich könyvecskéjéből (1912) ered, melyben a szerző nem tesz különbséget a murántúli szlovénok és az ún. gradiškai horvátok között. Az egészben az a legkellemetlenebb, hogy Agustich horvát íróként került be a Jugoszláv enciklopédia első, sőt második kiadásába is (1980).

Kezdjük néhány életrajzi adattal: Agustich Imre 1837-ben született Murski Petrovciban (kis falu a muraszombati járásban, annak idején Vas-megye délnyugati csücskében.) A gimnázium hat osztályát Szombathelyen végezte, majd egy ideig uradalmi írnokeként dolgozott különféle nemesi birtokokon. Döntő fordulatot jelentett életében, hogy a budapesti parlamentbe került gyorsíróként. Tizenöt évet töltött itt, 1879-ben bekövetkezett haláláig. Szerteágazó publicisztikai tevékenységet fejtett ki mind magyar (folyóiratokban való közreműködés, a civiltörvényről folytatott ismert vita), mind szlovén nyelven. Két szlovén tankönyvet is írt: *Náruk vogrszkoga jezika. Za zacsétnike.* (magyar nyelvkönyv kezdőknek, 1876, a szombathelyi püspök, Szabó Imre kiadásában), és *Prirodopis s kepami za národne šole* (természetrajz a népiskolák számára, 1878, a Gaj-féle irodalmi nyelven). A politika is élénken foglalkoztatta — éppen akkortájt kezdték bevezetni a választásokon alapuló népképviselési rendszert —, ilyen irányú érdeklődéséről tanúskodik az a tény, hogy szlovénra fordított egy választásokról szóló könyvecskét (az adat A. Trstenjaktól való, maga a könyv nem maradt fenn). Szabadságszeretettől áthatott világnézetét tükrözi egy március 15-e tiszteletére írt brosúrája is (*Na prelétnyek vecsnoga szpómenka vrédnoga 15-toga márciusa 1848* — Az örök emlékezetű 1848. március 15-e évfordulójára; 1875, megtalálható a ljubljani Egyetemi- és Népkönyvtárban — NUK, Narodna in univerzitetna knjižnica).

Irodalmi-publicisztikai munkásságának legnagyobb tette a *Prijatelj* c. folyóirat megindítása volt (1875. szept. 15-től, első számától kezdve 1878-ig havonta, ezután, Agustich haláláig kéthetenként jelent meg). A Franklin nyomdában nyomták. Külalakja meglehetősen magas szintű grafikai igényről tanúskodik, s belső lapjain is sok az illusztráció. A folyóirat évfolyamai sajnos csak töredékükben maradtak ránk: az elsőt és a másodikat a ljubljani NUK őrzi, s néhány számot a harmadik, illetve negyedik évfolyamból, ezenkívül a második évfolyam megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban. Értékes fölfedezés lenne, ha sikerülne valahol Budapesten föllelni a *Prijatelj* többi évfolyamát is.

Szlovéniában Agustichról a legtöbbit Anton Trstenjak, a *Slovan* szerkesztője és publicistája írt, aki 1883-ban járt a Murántúlon, s közelebbről is megismerkedett e vidék népével és gondjaival. Az 1885-ben a *Slovanban* közzétett emlékezései szerint M. Petrovciban Agustich apjával is találkozott. A későbbiek folyamán még két ízben részletesen írt róla, Strossmayer *Spomencvieće* c. lapjában (Zágráb, 1900) és a *Ljubljanski Zvonban* (1901). Közvetlenül a második világháború előtt Vilko Novak hívta fel ismét a figyelmet Agustichra a *Slovenski jezik* című szakközlönyben (1940). Végül ugyanez a szerző közöl néhány részletet Agustich írásaiból az *Izbor prekmurskega slovstva* (Válogatás a murántúli irodalomból) c. kézikönyvében (1976).

Agustich, korán bekövetkezett halála ellenére is, meglehetősen ismert alakja volt a budapesti irodalmi köröknek. Már Szinnyi is megemlíti, hogy halálhírére egy egész sor méltató cikk látott napvilágot, méghozzá a vezető fővárosi lapokban. Budapest tudniillik — mely a kiegyezés, s Pest és Buda egyesülése után (kb. 300.000 lakos) éppen ezekben a 70-es években kezdett

el tág tüdővel lélegezni, s nagyvárosi életstílust ölteni —, igazi otthonává s hazájává vált Agustichnak, sokkal inkább, mint bármely más szlovén származású írónak a XIX. században. Az *Egyetértés* mint irodalmi körökben ismert alkotóról ír róla, a *Vasárnapi Újság* pedig leszögezi hogy, noha szerény körülmények között élt, igen nagy népszerűségnek örvendett. A *Fővárosi Lapok* („szépirodalmi napi közlöny“) 1879. július 18-i számában ezt írja: „A halál hosszabb szenvedéstől szabadította meg a 42 éves embert. Agustich a magyarországi vend-irodalom művelésével is foglalkozott buzgón és sikeresen“. Másnap pedig: „Mellbaj okozta halálát, mely sok barátjának és ismerősének okozott szomorúságot, kik egyenes, nyílt jelleméért is szerették és becsülték az elhunytat“. Hadd jegyezzük meg, hogy Agustich betegen sem hagyta abba a munkát, továbbra is ő szerkesztette, s nagyjából írta a *Prijatelj*, melynek utolsó száma Agustich halála előtt két nappal jelent meg.

Mielőtt a *Prijatelj* visszhangjáról beszélünk, térjünk ki röviden Agustich magyar nyelvű publicisztikájára. Ez ti. sokkal kiterjedtebb és gazdagabb, mint általában hinnénk. E napi publicisztika jelentőségének érzékeltetésére álljon itt néhány adat (az Országos Széchényi Könyvtárban akadtam rájuk 1974-ben):

a) SZEGEDI HÍRADÓ (hetente kétszer jelent meg, hét évfolyamot néztem át, 1863—69) — Vas Borona (1. Szinnyeinel) és A-ch Imre aláírással 15 cikket találtam 1865. dec. 7. és 1867. dec. 12. között; Kolozsvári levelek I—III., Fővárosi levelek I—II. (ez utóbbi azzal a szerkesztői megjegyzéssel, hogy a cikk egy részét kihagyták, mert a lap arculatával ellenkező módon tárgyalt bizonyos történéseket), Franciaország erkölcsi története (2 cikk), Adomák a restauratio idejéből (2 cikk), Mutatvány a „Társadalmi photographiák Albuma“ c. megjelenendő könyvből, I. A hazudó, II. A photographia gyűjtő; Voltaire és barátja, a király; Vasmegyei levelek I. (folytatás nélkül); Egy divatos szinköltő életpálya; A hölgyek egyeteme Amerikában.

b) ÉLETKÉPEK (hetente kétszer megjelenő művelődési és irodalmi folyóirat, 1876—77; mindkét évfolyamát átnéztem, az elsőt Szinnyi nem jegyzi) — két murántúli népmese: *A beteg oroszlán*. Vend mese (1876, 151. szám) és *Vidd a pokolba*. Vend mese (1877, 10. szám Agustich Imre aláírással).

c) VASÁRNAPI ÚJSÁG (hetilap, 1873—76; az 1859-es, 1873-as és az 1876—77-es évfolyamokat néztem át) — *Vend vendéghívogató* (illusztrálva, 1873, 23. szám, A-ch-val szignálva); *Két kép Vas megyéből* (1876. 3. szám, teljes aláírással); *Berzsenyi-ünnep Vas megyében* (1876. 20. szám, ch-val szignálva).

Az a), b) és c) pontokban csak a szignált cikkeket vettük figyelembe, nyilván ezek voltak a jelentősebbek a szignálatlanokkal szemben, s minthogy a Szinnyi által említett évfolyamokban nem találtam semmit, úgy vélem, Agustich írt ugyan ezekbe is, de csak közönséges újságírói rutinnal papírra vetett tudósításokat.

Ehelyütt csak sommás véleményt mondhatunk Agustich magyar nyelvű publicisztikájáról. Első pillantásra szembeötlik, hogy jó tollú, művelt író volt. Meglepően jól ismerte a franciaországi állapotokat (cikket írt pl. az

akkoriban befutott Victorien Sardouról, s más témák kapcsán Victor Hugot, Talleyrandot emlegeti). Párizsban is járt, s ez természetesen nagy háttal volt érdeklődési körének alakulására. Irodalmi ambíciói is voltak, erről két La Bruyère stílusában készült jellemrajza tanúskodik (a Szegedi Híradóban). Valószínűleg ezek nyomán terjedt el róla a köztudatban, hogy regényeket és elbeszéléseket is írt magyar nyelven. A fentiekhez tegyük még hozzá, hogy 1869-ben a Magyar Újság Boka Kotorska-i tudósítója volt (krivošijei lázadás), s már maga ez a tény is felfedi politikai alapállását. (A murántúli katolikus papok például az Idők Tanújába, vagy később a Magyar Államba írtak.)

De térjünk most vissza a *Prijatelj*hez. Mindenekelőtt azt emelnék ki, hogy a lapnak világosan megfogalmazott koncepciója és programja volt.

Íme néhány példa. Alig háromhavi fennállás után az 1876-os évfolyam első számában így ír saját tevékenységéről: „Megjelenésének rövid ideje alatt a *Prijatelj* bebizonyította, hogy a szlovénoknak szükségük van rá. Olvasási kedvet ébresztett olyanokban is, akik eddig alig-alig figyeltek a haza és a nagyvilág eseményeire, hozzáférhetőbbé tette számukra a különféle újságokat, s eközben arról sem feledkezett meg, hogy megtegye, amit a legszükségesebbnek tartott a népnevelés és a szórakoztatás terén.“ Ugyanennek az évnek a végén pedig kijelenti: „A *Prijatelj*, noha szlovén nyelven jelenik meg, továbbra is szabadságszerető híve lesz magyar hazájának. A *Prijatelj* nem szolgál senkit, kívánságait és véleményét felfelé is, lefelé is kimondja nyíltan“. Kifejezetten haladó szellemről tanúskodik az is, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított a *Prijatelj* a közoktatásnak. Az 1876. évi decemberi számában pl. ezt olvashatjuk: „Pusztulásra ítéltetett az a nemzet, melynek tudománya nincs. . . Eljön, mert el kell hogy jöjjön az idő, mely az emberiség szent dolgainak diadalát hozza. (Az fél a hajnaltól, ki a sötét éjszákát kedveli.) Jövel, emberiség hajnala, szabadság, milliók várnak világszerte!“ S még egy aforizmaszerű mondat: „A szabadságra csak a művelt nemzet érett.“

Már Agustich első szlovén méltatói, — mindenekelőtt A. Trstenjak —, felfigyeltek rá, milyen élénk érdeklődéssel kísérte Agustich a szláv föld déli vidékein zajló háborús eseményeket. Igen sok kiváló minőségű illusztrációt jelentetett meg a harcokról, a szerbek életéről (még Milan fejedelem, s felesége, Natalija képét is leközölte, más illusztrációkról nem is szólva). S ami a legérdekesebb, a korabeli magyar (és német) lapoktól eltérően, nyíltan kiállt a délszláv felkelők és általában a délszláv népek ügyéért. Ugyanakkor, több okból is, de elsősorban a cári abszolútizmus és a lengyelek elnyomása miatt, erősen oroszellenes volt, amit a szlovén folyóiratok (erről a későbbiekben még szó lesz) gyakorta fel is róttak neki. A lap 1876. évi októberi számában Agustich a következőket írja az oroszokkal kapcsolatban: „De még ha uralma alá hajtaná is az orosz a szerbeket, ezek nem tűrnék az orosz kancsuka ütéseit. Mert a délszlávok (»jugoszlaveni«) tudják, mi a szabadság.“ Itt említi meg a tizenhárom évvel korábbi lengyel felkelést is, s megállapítja: „ez a szláv nép, mely ragaszkodott függetlenségéhez és szabadságához, letörtetett, hisz az oroszok megfosztották őt nyelvétől s hitertől.“

Az elmondottakból következik, hogy a *Prijatelj* érdeklődéssel fordult az időszerű, elevenre tapintó s kedélyeket borzoló témák felé, az ország peremvidékén élő tömegek politikai és kulturális felemelésén fáradozva.

Agustich politikai meggyőződéséről is csak röviden szólhatunk itt. Sok megnyilatkozásából következtethetünk szabadságszeretetére, mely — mint mondta — elsősorban emotív lelkesültségének gyümölcse. A korabeli polgári liberalizmussal rokonszenvező világnézetéről bővebbet csak az ország helyzetének és a kor eszméinek alaposabb elemzése után mondhatnánk, Agustich nyilvánosság előtti fellépésének, illetve írásainak teljes figyelembe vételével.

A napi politikában játszott szerepéről még a szlovéniai sajtóban is találunk adatokat. Kétszer jelöltette magát a muraszombati járásban, 1875-ben és 1878-ban. Első jelöltetésére elég gyorsan reagált egy glosszával a maribori *Slovenski Gospodar* (1875. VI. 17.), megjegyezvén, hogy olyan embernek tartja, „akinek kisebb gondja is nagyobb a szlovénság jóléténél és igazánál“. A lap azonban hamarosan véleményt változtat, s a következő választásokon, 1878-ban, már készségesen támogatja újbóli jelöltetését, és mély sajnálkozással fogadja Agustich választási bukásának híret (*Slovenski Gospodar*, 1878. VII. 11. és VIII. 22.)

Az 1878. évi választásokról elég részletes beszámolót olvashatunk a centрупárti *Slovenski Narod*-ban. Augusztus 4-i számában még Agustich hazai szlovén nyelven írt, s itthoniaknak szánt választási kiáltványát is közléttette, mely példásan érzékeltette a jelölt népnevelői törekvéseit (folyóiratok kiadása, tankönyvek írása). A lap tudósításaiból (összesen négyből, az utolsó a szept. 4-i számban jelent meg) az is kiderül, hogy Agustich 1878-ban az ellenzéki listán szerepelt (a Tisza Kálmán listáján szereplő kormányjelölttel szemben), s megbukott ugyan, de figyelemreméltóan sok szavazatot kapott (509:578).

A Tisza Kálmán vezette, 1875-ben alakult kormánnyal szemben elfoglalt ellenzéki beállítottság a *Prijatelj* első számaira is rányomta bélyegét. Agustich méltatója, Anton Trstenjak, a saját apjától nyert értesüléseire (1883) hivatkozva mesélte, hogy a Tisza-féle kormány igénycsak megkeserítette Agustich és idősb Trstenjak életét a szlovén nyelvhasználat miatt is.

Fontos adalékot szolgáltat Agustich politikai szemléletének meghatározásához a *Vasárnapi Újság* nekrológja is: „Hosszú ideig működött mint hírlapíró, különösen a 48-as párt napi közlönyénél, a Magyar Újságnál.“

A föltárt anyag alapján, ha többet nem, annyit leszögezhetünk: Agustich ellenzéki beállítottságú volt, s az úgynevezett 48-as párthoz tartozott. E pozícióját azután is megtartotta, hogy Tisza, a balközéppárt addigi vezetője a Deák-féle vonal megmardat híveivel közösen alakított kormányt. Ekkor a 48-as párt alapjaira épülve új ellenzéki párt alakult, az úgynevezett Függetlenségi Párt. A jelek szerint Agustich támogatta ezt a pártot.

Politikai fellépéseinek szlovéniai visszhangját vizsgálva felvetődik a kérdés, vajon mennyire kísérték figyelemmel, s mennyiben ismerték itt publicisztikai munkásságát, s mindenekelőtt a *Prijatelj*-t. (Mellékesen hadd jegyezzem meg, hogy a 70-es évek derekán a *Slovenski Narod* még helyszíni tudósításokat is kapott Budapestről.)

A *Prijatelj* megjelenésére elsőnek a már említett *Slovenski Gospodar* reagált, közvetlenül az első (számozás nélküli) szám megjelenése után, 1875. IX. 16-án. A *Slovenski Narod*ban Božidar Raič, a hazafias lelkületű pap — aki már korábban, a 60-as években is küldött első kézből való tudósításokat a murántúliakról — említi elsőként a *Prijatelt* (1876. V. 27.), de csak véletlenszerűen, a *golombača* (muslincafajta) szónak a Duna szerbiai partján álló Golubac nevéből történő eredeztetése kapcsán.

Az 1877. évben már gyakoribbak a jelzések a *Prijatele*ről, maga a *Slovenski Narod* háromszor is ír róla. Az első cikk (III. 30.) némi rosszállással beszél Agustich oroszellenességéről. A „stájer-magyar határról“ küldött, 1876. XII. 11-én közölt tudósítás a maga módján igen jelentős, ezért egészében idézzük: „A magyarországi szlovénok (Ogrski Slovenci) mégis kezdenek lassanként rájönni, hogy *szlovénok*, s hogy nagyobb gonddal kell művelniük saját nyelvüket. Ezt segítik részben a más nemzetek felemelkedésre való törekvése és ebbéli haladása, részben a magyarországi szlovénok érintkezései műveltebb *stájerországi* testvéreikkel, s részben a *Prijatelj* című pesti lapjuk, mely szívesen közöl tudósításokat a magyarországi szlovén parasztokról, szükségleteikről, jóllehet, ami a hivatalos politikát illeti e lap még mindig igen nagy ellensége az oroszoknak és barátja a töröknek! A *Prijatelj* legutóbbi számában egy muraszombanti tudósítást közöl, melyben, állítólag, a (szlovén) *paraszt* kimondja, hogy *szlovén központú* Zala megyét akar. Noha ilyesmit hiába is várnának a *szlovénok* a magyaroktól, már maga az a tény is örvendetes, hogy magyarországi testvéreink kezdenek öntudatra ébredni.“ Az ugyanebből a forrásból eredő következő tudósítás (1876. XII. 23.) egy a *Prijatelj* 20. számában közölt íráshoz kapcsolódik, melyben a budapesti lap egyik tudósítója a szlovén Stájerországban kiadott könyvek olvasására buzdítja az olvasót, hisz murántúli kiadású könyvekben úgymint szűkölködnek A *Slovenski Narod* tudósítója ugyanakkor azt is megemlíti, hogy Agustich ellenzi a Mura innenső oldaláról származó könyvek olvasását, mert ezek úgymond, túlzott magyarellenességet árasztanak. A *Prijatelj* oroszellenességét megérti a tudósító, hisz Magyarországon nyilván betiltanak azt a folyóiratot, mely magáévá tenné a többi szlovén és szláv lap állásfoglalását. A *Prijatelj* megjelenéséről 1876-ban ad hírt a vezető irodalmi folyóirat a *Zvon* is, mely Bécsben jelent meg Stritar szerkesztésében, bár lényegében semmi újat nem mond róla, csak megismétli, amit a többi szlovén forrás már közölt. Noha a *Prijatelj* 1877-től kezdve áttért az össz-szlovén írásmódra (I. Škafar megjegyzése, A murántúli nyomtatványok bibliográfiája 1715-től 1919-ig — Bibliografija prekmurskih tiskov od 1715 do 1919, Ljubljana, 1978), a *Zvon* 1877. március 15-i számának tudósítója mit sem tud erről az össz-szlovén publicisztikához közelítő lépésről. A maga részéről a *Prijatelj* legfőbb erényét abban látja, hog murántúli népdalokat közöl.

1878 folyamán mindkét említett folyóirat, a *Slovenski Gospodar* és a *Slovenski Narod* több ízben is írt a *Prijatele*ről, főképp Agustich jelöltetése kapcsán (erről már szóltunk). Két írás érdemel még figyelmet a *Slovenski Narod*ban (I. 27. és III. 27.), mindkettő melegen ajánlja a murántúliaknak, hogy fokozottabban forduljanak az össz-slovénság könyvei és közoktatása felé. A második cikk írója egyszersmind abbeli kívánságának is hangot ad,

hogy a szlovéniai olvasókörök is járassák a *Prijatelet*. Ugyanebben az évben (VII. 7.) ad hírt a *Slovenski Narod* Agustich Prirodopis s kepami za narodne šole c. tankönyvének megjelenéséről, hangsúlyozván, hogy ily módon is gazdagodott „e magukra hagyott szlávok“ szerény irodalma, rámutatván egyszersmind a könyv nyelvészek és természettudósok számára is érdekes terminológiájára.

A szlovén kulturális körök felfigyeltek tehát a Budapesten megjelenő murántúli lapra. Tudósításaik a folyóirat által felölelt kérdésköröknek csak egy részét érintették, s magát a *Prijatelet* is természetesen csak a maguk szemszögéből közelíthették meg és kommentálhatták. A *Prijatel* lehetőségeket nyitott a szlovénközi közeledésre, ám e lehetőségek a folyóirat kiadójának és szerkesztőjének korai halála miatt kihasználatlanok maradtak. Ennek ellenére a *Prijatel* kiadása és szerkesztése olyan tett volt, mely több szempontból is becsületére válik az újságíró Agustich Imrének.

Szilágyi Károly fordítása

REZIME

Imre Agustič i odjeci njegova „Prijatel“-a

Imre Agustič (mađarski pisano sa -ch) spominje već J. Szinnyei u svom leksikonu (I, 1891), tamo su nabrojani neki osnovni podaci i literatura. Kod Slovenaca pisano je o Agustiču u više navrata (po prvim izvorima i V. Novak, 1940). Iz ovih poznatih izvora proizilazi da je Agustič, poreklom iz Prekmurja (nekadašnja županija Vaš) radio kao stenograf u budimpeštanskom parlamentu i da je u to doba uspio pripremiti dva udžbenika u prekmurskom narječju (početnu knjigu za učenje mađarskog jezika i prirodopis za osnovnu školu), osim toga izdavao je novine *Prijatel* (1875—1879), u početku jedan put, na kraju dva put mjesečno. Šteta je da se ove novine u cjelini nisu očuvala, poznajemo samo prva dva godišta (Biblioteka Széchényi, Budimpešta).

U istraživanjima posvećenim Agustičevoj mađarskoj publicistici, autor je uspio eruirati niz interesantnih članaka koje je Agustič publicirao u središnjim i pokrajinskim listovima (*Fővárosi Lapok*, *Vasárnapi Újság*, *Szegedi Hírmondó*). Spomenuti novinski članci otkrivaju Agustiča kao obrazovanog i umjesnog publicistu koji je bio upoznat s francuskom književnošću.

Najznačajniji Agustičev rad je izdavanje *Prijatela*. U nekim člancima može se osjetiti uz protivrusku tendenciju očita simpatija za Južne Slavene. Ostaju brojna otvorena pitanja, kao na primer gdje je Agustič dobio sredstva za izdavanje novina, budući da se list iz same pretplate nije mogao održavati; da li su bile novine u vezi s političkim programom Kalmana Tisze; kakav je bio Agustičev odnos prema politici tadašnjih partija i sl.

Interesantno je da je glas o Agustičevu poduhvatu dospio i do Ljubljane. Tako je napr. jedini tadašnji slovenski dnevnik, *Slovenski Narod* povremeno bilježio vijesti iz ovog budimpeštanskog lista i donosio obavještenja o njemu.

SUMMARY

Imre Agustič and the reception of his journal „Prijatel“

Imre Agustič (1837—1879) was already mentioned in Szinnyi's lexicon (I, 1891), where some basic data and literature were enumerated. The Slovenes wrote about Agustič several times. According to these sources Agustič was from Prekmurje by origin and

worked as a stenographer in the Parliament of Budapest. He succeeded in preparing two text-books in the dialect of Prekmurje (a primer for learning Hungarian and biology for primary school). He was editing the journal *Prijatelj* (1875—1879), at the beginning once, afterwards twice a month. Unfortunately all the issues of this journal have not been preserved, only two volumes have been at our disposal in the Széchényi Library.

Investigating the Hungarian publicism of Agustič (1974) I succeeded in discovering a whole range of interesting articles (cca 20) which Agustič had published in metropolitan and provincial journals (*Fővárosi Lapok*, *Vasárnapi Újság*, *Szegedi Híradó*). As it appears from the mentioned articles, Agustič was an educated and clever publicist who was even acquainted with French literature.

The most important publicistic work of Agustič was the publication of *Prijatelj*. In some articles the sympathy for South Slavs is evident and an anti-Russian tendency is present. Numerous questions have remained unanswered, as for instance; financial sources for editing the journal (because the journal could not have been supported by subscription alone); Agustič's attitude towards political parties, etc.

The fame of Agustič's enterprise reached Ljubljana, too. The daily *Slovenski Narod* used from time to time to notice news from this journal of Budapest.